

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ PRO-AM У СПОРТИВНИХ ТАНЦЯХ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-АНАЛІТИЧНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ

Мацкул Олександр, Рожкова Тетяна

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотація. Система Pro-Am у спортивних танцях є відносно новим, але динамічним форматом освітньої та змагальної діяльності, який забезпечує участь дорослих аматорів у партнерстві з професійними танцівниками. В українському танцювальному просторі Pro-Am тривалий час залишався маргіналізованим явищем і не був предметом системного наукового аналізу, що зумовлює потребу комплексного дослідження його становлення, структурних трансформацій та соціокультурної ролі.

Метою є визначення історико-аналітичних і соціокультурних передумов формування та розвитку системи Pro-Am у спортивних танцях в Україні та аналіз факторів, що вплинули на її популяризацію, структурування та інституціоналізацію.

Матеріал і методи. У дослідженні використано такі методи: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукових джерел, історико-хронологічний метод, порівняльний аналіз і контент-аналіз.

Результати. Встановлено, що формування системи Pro-Am в Україні відбувалося під впливом міжнародного досвіду українських тренерів і танцівників, розвитку студійної моделі навчання, трансформації хобі-культури та цифровізації медіапростору. Визначено ключові етапи інтеграції Pro-Am у національну змагальну систему, охарактеризовано процеси структурної диференціації, стандартизації та інституціоналізації формату. Проаналізовано роль суддівства й освітнього компонента у формуванні стабільної Pro-Am спільноти.

Висновки. Система Pro-Am в Україні пройшла шлях від експериментального формату до самостійного сегмента танцювальної індустрії з власною організаційною логікою, соціокультурними функціями та потенціалом подальшого

FORMATION OF THE PRO-AM SYSTEM IN DANCESPORT IN UKRAINE: HISTORICAL-ANALYTICAL AND SOCIOCULTURAL ASPECTS *Oleksandr Matskul, Tetiana Rozhkova*

Introduction. The Pro-Am system in dancesport is a relatively new yet dynamically developing format of competitive and educational activity that enables adult amateurs to participate in partnership with professional dancers. Within the Ukrainian dancesport landscape, Pro-Am long remained a marginal phenomenon and was not subjected to systematic academic analysis, which determines the relevance of a comprehensive study of its formation, structural transformations, and sociocultural role.

Aim. The aim of this article is to identify the historical-analytical and sociocultural prerequisites for the formation and development of the Pro-Am system in dancesport in Ukraine, as well as to analyze the factors that influenced its popularization, structuring, and institutionalization.

Materials and Methods. The study employed the following methods: analysis, synthesis, comparison and generalization of scientific sources, the historical-chronological method, comparative analysis, and content analysis.

Results. It was established that the formation of the Pro-Am system in Ukraine occurred under the influence of international experience gained by Ukrainian coaches and dancers, the development of the studio-based training model, the transformation of dance-related hobby culture, and the digitalization of the media space. The key stages of Pro-Am integration into the national competitive system were identified, and the processes of structural differentiation, standardization, and institutionalization of the format were characterized. The role of judging and the educational component in shaping a stable Pro-Am community was also analyzed.

розвитку в умовах сучасних суспільних трансформацій.

Conclusions. The Pro-Am system in Ukraine has evolved from an experimental format into an independent segment of the dance industry with its own organizational logic, sociocultural functions, and potential for further development under conditions of contemporary societal transformations.

Ключові слова: *Pro-Am; спортивні танці; аматори; змагальна діяльність; суддівство; структура категорій Pro-Am; міжнародний досвід Pro-Am; розвиток Pro-Am в Україні; танцювальна хобі-культура.*

Keywords: *Pro-Am; sport dancing; amateurs; competitive activity; adjudication; structure of Pro-Am categories; international Pro-Am experience; development of Pro-Am in Ukraine; dance hobby culture.*

Постановка проблеми. У сучасному танцювальному просторі дедалі більшої актуальності набувають формати, що розширюють можливості участі дорослих осіб у освітній і змагальній діяльності поза межами традиційної системи підготовки спортсменів із дитячого віку. Одним із таких форматів є система Pro-Am, у межах якої танцювальна пара формується з професійного виконавця й аматора. Попри активне практичне впровадження цього формату, його місце в структурі спортивних танців в Україні залишається недостатньо осмисленим у науковому дискурсі.

Аналіз основних досліджень і публікацій засвідчує, що більшість досліджень у галузі спортивних танців зосереджені на питаннях аматорської та професійної підготовки, методиці тренування юних спортсменів, змагальній діяльності висококваліфікованих виконавців або загальних аспектах танцювальної культури [12]. Водночас система Pro-Am розглядається фрагментарно або взагалі залишається поза увагою як окремий соціокультурний і організаційний феномен.

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. Невирішеною залишається проблема комплексного аналізу історичних передумов появи Pro-Am в Україні, етапів його інтеграції у змагальну систему, трансформацій структури та суддівських підходів, а також впливу сучасних соціальних процесів — зокрема цифровізації та повномасштабного вторгнення — на розвиток Pro-Am спільноти. Відсутність систематизованих досліджень у цій сфері ускладнює формування цілісного уявлення про роль Pro-Am у сучасному танцювальному просторі України.

Метою є визначення історико-аналітичних і соціокультурних передумов формування та розвитку системи Pro-Am у спортивних танцях в Україні та аналіз факторів, що вплинули на її популяризацію, структуру та інституціоналізацію.

Зв'язок роботи з важливими науковими програмами або практичними завданнями. Дослідження виконане у контексті сучасних напрямів розвитку фізичної культури, спорту та танцювальної освіти, що відповідають положенням

Національної стратегії розвитку фізичної культури і спорту України, а також концепціям розвитку масового спорту, спорту для всіх і неформальної освіти дорослих. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів для систематизації історичних даних про становлення Pro-Am в Україні, удосконалення регламентів змагань, адаптації суддівських підходів до специфіки даної категорії, а також для стратегічного планування діяльності танцювальних студій і федерацій, що працюють у межах Pro-Am формату. Матеріали статті можуть бути застосовані в підготовці тренерів, організаторів змагань та при розробленні освітніх і просвітницьких програм для дорослих аматорів у сфері спортивних танців.

Матеріал і методи дослідження. *Матеріалом* дослідження слугували наукові публікації українських та зарубіжних авторів, присвячені розвитку спортивних танців, системи Pro-Am, студійної моделі танцювальної освіти та соціокультурним аспектам танцювальної діяльності дорослих аматорів. Окрім фахової літератури, було проаналізовано офіційні регламенти та положення змагань, архівні матеріали танцювальних турнірів, інформаційні ресурси танцювальних організацій і федерацій, а також відкриті джерела (офіційні сайти змагань, спеціалізовані танцювальні платформи, зокрема danceinfo), що містять дані про впровадження та розвиток категорії Pro-Am в Україні.

Методи дослідження. Теоретичні — аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукових джерел з метою систематизації підходів до розуміння Pro-Am як окремого формату танцювальної діяльності; історико-хронологічний метод — для відтворення етапів становлення та розвитку категорії Pro-Am в Україні; порівняльний аналіз — для зіставлення українського та міжнародного досвіду функціонування Pro-Am системи; контент-аналіз — для опрацювання регламентів змагань, програм турнірів та інформаційних матеріалів танцювальних подій. Застосування зазначених методів дало змогу комплексно проаналізувати процес інституціоналізації Pro-Am в Україні, визначити ключові етапи його розвитку, а також виявити соціокультурні та організаційні чинники зростання популярності даної категорії.

Результати дослідження та їх обговорення. Подано результати історико-аналітичного та порівняльного аналізу становлення системи Pro-Am у міжнародному та національному танцювальному просторі, з акцентом на витоки формату, етапи його поширення та ключові організаційні й змагальні трансформації.

Розгляд міжнародного досвіду функціонування системи Pro-Am є необхідним для визначення передумов її формування та розвитку в Україні, оскільки дана система виникла в іншому соціокультурному й організаційному контексті. Даний формат сформувався поза межами традиційної європейської системи аматорських спортивних танців, що зумовило відмінність його функціональних принципів і цільової аудиторії. Витоки Pro-Am пов'язані з

американською моделлю танцювальної освіти та популяризації бальних танців серед дорослого населення, яка сформувалася у США в першій половині ХХ століття.

Артур Мюррей, один із найвпливовіших представників американської студійної моделі соціального танцю, популяризував бальні танці серед звичайних людей через пошту, радіо та телебачення: «поштою він надсилав власний курс навчання бальним танцям і широкі листи з шаблонами кроків, які розкладалися на підлозі для відтворення» [6, 19]. Такий підхід фактично заклав основу масовізації танцювальної освіти, орієнтованої не на підготовку спортсменів, а на залучення дорослих аматорів. Згодом його мережа «ArthurMurrayDanceCenters» стала чи не найвідомішою у світі серед Pro-Am студій, а сьогодні налічує приблизно 250 франчайзингових танцювальних студій, у тому числі – в Україні, що свідчить про життєздатність і масштабованість цієї моделі [14].

На початку становлення система Pro-Am, ще не отримавши свою сучасну назву, мала студійний характер реалізації та існувала окремо від спортивних танців. У другій половині ХХ століття учасники тодішнього Pro-Am виступали виключно на вечірках закритого формату без змагального та навіть оцінювального аспекту. Їх проводили ті ж самі франчайзингові студії такі як ArthurMurray та FredAstaire. Отже, на ранньому етапі розвитку Pro-Am доцільно розглядати як соціально-дозвілєву практику, а не як складову спортивної системи, оскільки її функціонування було орієнтоване передусім на рекреаційні та комунікативні аспекти участі, а не на досягнення змагального результату.

В останньому десятилітті ХХ століття Pro-Am поступово інтегрується у спортивний контекст бальних танців, набуває сучасної назви та організаційної форми, що супроводжується його стрімким поширенням і зростанням популярності. Цей перехід від дозвілєвої до змагальної моделі можна трактувати як результат інституціоналізації формату, коли соціальна практика набуває ознак структурованої спортивної діяльності.

Перші кроки впровадження категорії Pro-Am у спортивний контекст простежуються у 1990-х роках у США. Зокрема, турніри UnitedStatesDanceChampionships та OhioStarBall стали одними з перших міжнародних змагань, де було офіційно запроваджено категорію Pro-Am, що фактично започаткувало формування відповідної системи в спортивно-танцювальному середовищі.

Упродовж 2000-х років категорія Pro-Am почала активно з'являтися на інших престижних американських турнірах міжнародного рівня, зокрема EmeraldBall, CityLightsOpen та SanFranciscoOpen, що засвідчувало розширення змагальної присутності формату та його поступове закріплення у програмі міжнародних турнірів [13]. Така динаміка дозволяє говорити про перехід від поодиноких випадків інтеграції до системного включення Pro-Am у структуру

змагальної діяльності, що є ознакою стабілізації та зростання попиту на такий формат.

Наприкінці 2000-х – на початку 2010-х років відбувається вихід системи Pro-Am за межі США. Категорія з'являється у програмі Відкритих міжнародних змагань VeniceDanceFestival (Венеція, Італія), а з 2010 року входить до офіційної програми ItalianOpenChampionship (Чернія, Італія). На міжнародних змаганнях DutchOpenChampionships (Ассен, Нідерланди) категорія Pro-Am представлена щонайменше з 2009 року. У 2011 році система була презентована також у Новій Зеландії на турнірі KiwiClassicChampionship, що засвідчує подальшу географічну експансію формату [16, 18].

Важливим етапом розвитку стало проведення у 2011 році турніру ArthurMurrayOpenWorldChampionship (Відень, Австрія), який був орієнтований виключно на учасників системи Pro-Am. Це стало свідченням переходу формату від додаткової категорії до самостійної конкурентної платформи. Цей факт дозволяє трактувати Pro-Am не лише як додаткову категорію в межах існуючих турнірів, а як самодостатній формат, здатний функціонувати у вигляді окремої змагальної платформи.

У 2012 році категорія Pro-Am була представлена на змаганнях MikołajkiDanceFestival (Польща), а також на VilniusDanceFestival (Вільнюс, Литва), де програма налічувала сім категорій Pro-Am у різних стилях: латиноамериканська та європейська програми, AmericanSmooth, а також showcase-напрямок. Розширення кількості стилістичних напрямів свідчить про внутрішню диференціацію формату, що є характерною ознакою його подальшої інституціоналізації та ускладнення структури [16].

Знаковою подією стало проведення у 2014 році першого Pro-Am-заходу в межах легендарного BlackpoolDanceFestival (Велика Британія), що символізувало остаточну легітимізацію системи Pro-Am у структурі провідних світових танцювальних форумів. Включення формату до програми одного з найбільш авторитетних танцювальних заходів світу може розглядатися як підтвердження його повноцінного визнання професійною спільнотою.

Того ж року в Дубаї відбулися перші змагання серії CrownCup, первинно орієнтовані на категорію Pro-Am. У подальшому турніри цієї серії почали регулярно проводитися в різних регіонах світу (Дубай, Вільнюс, Мадрид, Лондон, Балі), що сприяло розширенню географії та міжнародної видимості системи Pro-Am. У сучасній програмі змагань спостерігається поступове розширення кількості професійних категорій [15]. Така трансформація є нетиповою для загальної еволюції змагальних практик у спортивних танцях, оскільки зазвичай саме професійні турніри з часом інтегрують Pro-Am категорії, а не навпаки.

Упродовж приблизно двох десятиліть система Pro-Am пройшла шлях від локального експерименту до глобально визнаного формату спортивних танців із власною змагальною ієрархією. Ця еволюція відображає не лише кількісне

зростання, а й якісну трансформацію ролі аматорів у танцювальному середовищі, що створило передумови для активного розвитку системи в національних контекстах, зокрема в Україні.

У 2000-х роках категорія Pro-Am, як і сама система, була майже відсутня в українському танцювальному просторі. На більшості змагань переважали категорії «хобі» та «сеньйори», в яких зазвичай брали участь пари, сформовані з двох аматорів. Водночас хобі-сфера бальних танців у цей період демонструвала стрімке зростання, що згодом стало однією з основних передумов появи та розвитку Pro-Am в Україні [7]. Таким чином, ще до інституціоналізації формату сформувався соціальний запит на альтернативні моделі участі у танцювальній діяльності.

У пострадянській період відбулося поступове переосмислення дозвілля як простору особистого вибору, а не виключно інструменту досягнення нормативного результату. Танці почали сприйматися не лише як спортивна дисципліна чи сценічна практика, а й як форма самореалізації, відпочинку та емоційного розвантаження [10]. Це зумовило зміщення акценту з результатоорієнтованості на процесуальну цінність участі, що є концептуально близьким до логіки функціонування системи Pro-Am.

Водночас у сучасному суспільстві поступово змінюється ставлення до дорослого віку та особистих потреб. Зростає усвідомлення того, що у 30, 40 чи 50 років людина має право на самореалізацію, власні інтереси та активне життя поза межами професійних і сімейних обов'язків. Якщо раніше заняття особистими захопленнями у цьому віці нерідко сприймалися як соціально неприйнятні або другорядні, то сьогодні такі уявлення поступово втрачають нормативний характер [17]. У результаті посилюється інтерес до практик «для себе», без обов'язкової орієнтації на змагання чи професійну кар'єру.

У цьому контексті набирають популярності соціальні танці. Такі напрями, як сальса, бачата, аргентинське танго та інші соціальні стилі, популяризували парний танець як форму дозвілля та соціальної взаємодії, що дозволило значній кількості дорослих осіб без попередньої спортивної підготовки долучитися до танцювальної практики. Вони закріпили уявлення про танець як доступну, емоційно насичену та комунікативну діяльність, у якій ключове значення мають контакт між партнерами, імпровізація та тілесна взаємодія. У багатьох випадках саме досвід соціальних танців ставав первинним етапом залучення до подальшого навчання за системою Pro-Am. При цьому перехід до змагально-академічної моделі супроводжувався трансформацією вимог до техніки та виконавської дисципліни. Але Pro-Am частково зберігає риси соціальної взаємодії: «фокусування на чуттєвому сприйнятті виконавцями танцю, а не на виключно зовнішній візуальній складовій, гнучкість та адаптування танцюристів, їх пристосування до стилів» [1].

Важливу роль у розвитку хобі-складової танцювального простору України відіграв і вплив масової культури та медіа. Як зазначає Т. Павлюк, у сучасному медіапросторі існують численні танцювальні шоу, які популяризують танець різних

стилів і технік, перетворюючи його на масовий культурний продукт (зокрема «Танцюють всі», «Танцюю для тебе», «Танці з зірками» тощо) [4]. У межах таких форматів танець репрезентується передусім як емоційний досвід і шлях особистого розвитку, а не виключно як спортивне досягнення. Таким чином, він закріплюється як елемент повсякденної культури, що розширює потенційну аудиторію танцювальних практик, включно з Pro-Am.

Ще однією причиною популяризації Pro-Am є прагнення дорослого населення до занять спортом і ведення здорового способу життя. Важливим чинником привабливості цієї системи є також індивідуалізований характер навчального процесу, який здійснюється з урахуванням фізичних, фізіологічних і психологічних особливостей учнів [2]. У цьому контексті Pro-Am поєднує рекреаційну та спортивну складові, забезпечуючи розвиток витривалості, гнучкості, м'язової сили, а також покращення постави, балансу та координації [9, 11]. Відомо, що фізична активність позитивно впливає на фізичну самооцінку та тілесне сприйняття у дорослому віці [20]. Таким чином, орієнтація на здоров'я та фізичне благополуччя виступає одним із чинників, що підсилюють привабливість Pro-Am для широкого кола дорослого населення та сприяють розширенню його масової бази.

Паралельно розвиток танцювальної хобі-культури та формування Pro-Am були тісно пов'язані з поширенням приватних студій, що змінило логіку доступу до танцювальної освіти. На відміну від спортивних секцій, студійна модель орієнтується на різні вікові групи та рівні підготовки, пропонуючи гнучкий графік і можливість індивідуального темпу навчання. У цей період в Україні з'являються перші танцювальні клуби, що спеціалізуються виключно на системі Pro-Am. Першим закладом такого формату стала студія «BIG Dance» у 2007 році [3], а у 2011 році в Києві також відкрилася студія мережі ArthurMurphy. Надалі кількість таких студій зростає, і вони почали функціонувати не лише в столиці, а й у інших містах України, що свідчить про поступову інституціоналізацію формату.

Традиційна аматорська модель передбачала пару з двох танцівників однакового рівня підготовки та мотивації. Для хобі-танцівників це часто створювало структурні обмеження: труднощі пошуку партнера, нерівномірний прогрес або різні життєві пріоритети унеможлилювали тривалу змагальну участь та зменшували стабільність залучення. Крім того, значна частина дорослих починала займатися танцями без достатнього рівня фізичної підготовки, що вимагало індивідуалізованого підходу [9, 11]. У цьому контексті можливість танцювати з партнером-професіоналом, який зазвичай поєднував функції тренера та виконавця, стала привабливою альтернативою. Вона забезпечувала швидший прогрес і доступ до змагальної діяльності без необхідності формування аматорської пари.

Наприкінці 2000-х років Pro-Am починає з'являтися на українських змаганнях як альтернатива категоріям «хобі» та «сеньйори», а з початку 2010-х

поступово частково заміщує їх на низці турнірів. Це відображає не лише розширення змагального формату, а й трансформацію логіки організації аматорського танцювального середовища.

Таким чином, поява та розвиток Pro-Am в Україні є результатом поєднання соціокультурних, інституційних та організаційних чинників. У ширшій перспективі це дозволяє розглядати Pro-Am не лише як змагальний формат, а як наслідок трансформації уявлень про участь у танцювальній діяльності, де поєднуються освітні, рекреаційні та спортивні практики.

Протягом тривалого часу категорії «хобі» та «сеньйори» залишалися майже єдиними можливостями для непрофесійних танцівників брати участь у змаганнях. Водночас обмеження цих форматів поступово актуалізували потребу в більш гнучкій системі, яка поєднувала б навчальний, змагальний та індивідуально орієнтований компоненти, що згодом знайшло своє втілення у форматі Pro-Am. У цьому контексті Pro-Am доцільно розглядати як відповідь на структурні обмеження традиційної аматорської моделі.

Перші спроби інтеграції категорії Pro-Am у змагальний простір України були обережними та фрагментарними. На початковому етапі Pro-Am не розглядався як окрема система, а радше як експериментальний формат, що існував поряд із традиційними аматорськими та професійними категоріями. Переважна більшість перших стартів із включенням Pro-Am відбувалася у столиці, що було зумовлено концентрацією танцювальних шкіл, тренерів із міжнародним досвідом і потенційної аудиторії дорослих аматорів. Це свідчить про те, що на ранньому етапі розвиток Pro-Am мав локалізований і залежний від ресурсів характер.

У 2008 році Відкриті всеукраїнські змагання зі спортивних танців «Барви – 2008» (м. Київ) стали першими змаганнями в Україні, де була впроваджена категорія Pro-Am. Це був чи не єдиний у тому році турнір з цією категорією, але великої популярності Pro-Am система тоді не набула. Наступного року «Барви» лишилися єдиними відомими змаганнями в Україні з такою категорією, але вже у 2010 році налічувалося принаймні три великих турніри з Pro-Am: Міжнародні змагання «OdessaOpenCup – 2010» (Чемпіонат світу та кубок світу IDSA, Чемпіонат України), «KievFestival 2010» і Всеукраїнський фестиваль «Барви – 2010». Варто відзначити, що саме цього року категорія вперше з'явилася поза межами столиці – на змаганнях у Одесі [16].

Ці турніри мали обмежений формат: як правило, це була одна або кілька категорій без чіткого поділу за рівнями чи віком. Така структура зумовлювалася невеликою кількістю учасників і відсутністю усталених регламентів. Pro-Am зазвичай розміщувався наприкінці програми або виконував роль додаткового елемента, що свідчить про його периферійний статус у структурі змагань на цьому етапі.

Ще одним великим турніром, на якому з'явилася категорія Pro-Am, став чемпіонат світу IDSA «Парад Надій» 2011-го року в Києві. У категорії була дуже

мала кількість учасників, але присутність Pro-Am на змаганнях такого рівня свідчила про зацікавленість спортивно-танцювальної спільноти у подальшому розвитку цієї системи. Наступного року на цих змаганнях у категорії Pro-Am налічувалося вже близько 10 пар учасників, деякі з яких брали участь як у латиноамериканській, так і в європейській програмах. Цікаво, що лише половина учасників були з України, інші – з-за кордону [16]. Це дозволяє трактувати подію як один із каталізаторів розвитку Pro-Am в Україні, хоча на той момент формат залишався нішевим і не інтегрованим у масовий танцювальний контекст.

Ставлення танцювальної спільноти до нового формату було неоднозначним. Частина професіоналів сприймала Pro-Am як можливість розширити педагогічну практику та залучити нову аудиторію, тоді як інша частина демонструвала скепсис, вважаючи цей формат таким, що не відповідає «справжньому» спортивному танцю. Суддівство також не завжди було адаптоване до специфіки Pro-Am, що впливало на якість оцінювання та загальне сприйняття категорії. Таким чином, на цьому етапі Pro-Am функціонував у полі професійної дискусії щодо його легітимності.

Початковий етап розвитку Pro-Am в Україні характеризувався обмеженою кількістю стартів, відсутністю чіткої структури та суперечливим ставленням з боку професійного середовища. Водночас саме цей період заклав основу для подальших структурних змін і систематизації формату.

Зростання популярності Pro-Am в Україні не було спонтанним. Йому передував тривалий етап накопичення міжнародного досвіду українськими професійними танцівниками та тренерами. Поки в Україні система лише зароджувалася і не встигла набрати популярності, вітчизняні танцівники наприкінці 2000-х – на початку 2010-х років дедалі активніше брали участь у міжнародних Pro-Am змаганнях разом зі своїми аматорськими студентами за кордоном. Цей досвід включав не лише участь у турнірах, а й ознайомлення з організаційними форматами, структурою категорій, системами суддівства та культурою проведення подій.

Повертаючись в Україну, тренери поступово адаптували окремі елементи закордонних моделей у власну практику, охоплюючи не лише тренувальний процес і виступи, а й організацію змагань і розвиток Pro-Am спільноти. Це сприяло зростанню кількості Pro-Am шкіл і тренерів, що у свою чергу збільшувало інтерес до категорії як серед потенційних учасників, так і серед танцювальних організацій. Таким чином, поширення Pro-Am в Україні значною мірою відбувалося через механізм трансферу міжнародного досвіду.

Додатковим запозиченим елементом стала організація танцювальних Pro-Am вечірок без змагань та оцінювання. Такий формат зменшував психологічні бар'єри для входження у цю систему. Це також сприяло загальному розширенню Pro-Am спільноти, адже такі танцювальні вечірки базувалися не на спортивно-змагальному аспекті, а на самовираженні та взаємопідтримці. Проте згодом деякі люди, які

спочатку надавали перевагу «танцям для себе», проявляли цікавість саме до спортивних змагань у категорії Pro-Am.

Розвиток Pro-Am спільноти також підсилюється в умовах цифровізації. Якщо раніше танцювальний медіапростір здебільшого обмежувався демонстрацією професійних виконавців або зірок на телебаченні, то сьогодні завдяки Інтернету та соціальним мережам учасники спільноти мають змогу спостерігати за діяльністю своїх однолітків-аматорів і водночас ділитися власними досягненнями [8]. Це сприяє формуванню горизонтальних зв'язків у спільноті та підвищує її видимість.

Таким чином, зростання популярності Pro-Am в Україні було поступовим процесом, що поєднував міжнародний досвід, адаптацію закордонних практик, розвиток локальних шкіл і вплив цифрових медіа. Отримані результати демонструють, що ключовим чинником розвитку системи є поєднання зовнішнього впливу та внутрішньої трансформації танцювального середовища. Ці фактори сприяли формуванню більш відкритої та динамічної Pro-Am спільноти, здатної залучати нових учасників і розширювати свої масштаби.

Із кількісним зростанням учасників Pro-Am в Україні виникла об'єктивна потреба у впорядкуванні внутрішньої структури категорії. Якщо на початковому етапі Pro-Am функціонував як узагальнений формат без чіткої диференціації, то згодом почали формуватися поділи за стилями (стандартні та латиноамериканські танці), за рівнями підготовки аматорів, а також за віковими групами. Така диференціація відображає перехід від спонтанного розвитку до структурованої моделі функціонування системи.

Запровадження рівневої диференціації (умовно початковий, середній, просунутий рівні) стало важливим кроком до забезпечення змагальної справедливості, оскільки дозволило порівнювати учасників із близьким рівнем підготовки та зберігати мотивацію до поступового зростання. У цьому контексті рівнева система виконує не лише організаційну, а й регулятивну функцію розвитку учасників.

Паралельно відбувається стандартизація організаційних підходів: у регламентах турнірів з'являються окремі блоки Pro-Am, визначаються типи стартів (один танець, мультиденс, серії виступів), формується прогнозований таймінг проведення категорій. Усе це сприяє підвищенню якості організації та професіоналізації Pro-Am сегмента.

У підсумку Pro-Am поступово трансформується з експериментального додатку до турнірної програми у багаторівневу систему, здатну адаптуватися до різних груп осіб, які розпочали заняття танцями у дорослому віці, та підтримувати їхню довгострокову участь. Це дозволяє розглядати Pro-Am як самостійну підсистему спортивних танців, що функціонує за власними принципами організації та розвитку.

Однією з принципових особливостей Pro-Am є поєднання освітньої та змагальної функцій. Для аматорів, які не проходили класичну спортивну

підготовку з дитинства, важливим є не лише підсумковий результат, а й розуміння власної траєкторії розвитку, що змінює саму логіку участі у змаганнях.

У цьому контексті зростає значення зворотного зв'язку з боку суддів і тренерів: коментарів щодо техніки, музикальності, партнерської взаємодії, загального рівня підготовки. Такий підхід перетворює участь у змаганнях на елемент навчального процесу, а не виключно на інструмент ранжування, що є однією з ключових відмінностей Pro-Am від традиційних спортивних форматів оцінювання [5].

Освітня складова суддівства сприяє зниженню психологічного напруження, формуванню довіри до системи оцінювання та підвищенню стабільності участі аматорів у Pro-Am, що, у свою чергу, підтримує сталість розвитку спільноти.

Подальший розвиток Pro-Am в Україні супроводжується процесами інституціоналізації, тобто поступового закріплення формату як стабільного сегмента танцювальної індустрії. Цей етап характеризується не лише розширенням кількості стартів і учасників, а й формуванням стійких організаційних і соціальних практик, що свідчить про перехід від етапу становлення до етапу стабілізації системи.

Зокрема, з'являється регулярна комунікація між тренерами, студіями й аматорами поза межами окремих турнірів, організовуються спеціалізовані майстер-класи, навчально-тренувальні збори, студійні внутрішні старти, що орієнтовані саме на Pro-Am аудиторію. Такі заходи виконують не лише підготовчу, а й інтеграційну функцію, сприяючи формуванню спільного професійного простору.

Поступово в Україні формується Pro-Amcommunity як впізнавана спільнота з власними ціннісними орієнтирами, серед яких важливе місце посідають підтримка, безпечне входження у змагальну діяльність, поєднання естетики та спортивної дисципліни, а також сприйняття танцю як складової життєвого стилю. Це свідчить про збереження соціокультурної природи Pro-Am, яка не вичерпується його функціонуванням як спортивної категорії.

Інституціоналізація Pro-Am проявляється й у підвищенні статусності подій: розширенні церемоніальної частини турнірів, розвитку шоу-програм, фото- та відеосупроводу, що наближує Pro-Am заходи до стандартів сучасної індустрії подій і підсилює їх привабливість для учасників.

Повномасштабне вторгнення 2022 року суттєво вплинуло на умови функціонування танцювальної індустрії в Україні, зокрема ускладнило логістичні процеси, вплинуло на економічні ресурси учасників і зменшило можливості регулярного проведення змагань у низці регіонів.

Разом із тим танцювальне середовище, у тому числі сегмент Pro-Am, продемонструвало здатність до адаптації. Незважаючи на воєнний стан, турніри зі спортивних танців в Україні продовжують проводитися, хоча й у змінених форматах і з урахуванням безпекових обмежень. Наявність Pro-Am категорій у

програмах таких змагань свідчить про збереження попиту на формат і його функціонування як складової національного танцювального простору.

Паралельно міграція частини тренерів і танцівників за кордон активізувала їх інтеграцію у зовнішні Pro-Am ринки, що посилює міжнародну видимість українських фахівців і сприяло обміну організаційними й педагогічними практиками. Отриманий досвід поступово переноситься в український контекст і може розглядатися як ресурс для подальшого розвитку та модернізації системи Pro-Am в Україні.

Таким чином, навіть в умовах кризових викликів система демонструє стійкість і здатність до адаптації, що є важливою характеристикою її інституційної зрілості.

На сучасному етапі категорія Pro-Am займає помітне місце майже на кожному турнірі зі спортивних танців в Україні. Система продовжує активно розвиватися та здобуває визнання серед провідних танцювальних федерацій країни. Танцювальна спільнота Pro-Am розширює свою присутність і посилює вплив на розвиток спортивних танців загалом. Українські пари у категорії Pro-Am демонструють стабільно високі результати на міжнародних змаганнях, що сприяє популяризації та підвищенню престижу вітчизняних спортивних танців на світовій арені.

Дискусія. Результати дослідження дозволяють конкретизувати процес становлення системи Pro-Am у спортивних танцях України як поетапну трансформацію від периферійного експериментального формату до інституціоналізованого сегмента танцювальної індустрії. Наукова новизна полягає у визначенні механізмів цієї трансформації, зокрема ролі трансферу міжнародного досвіду, адаптації студійної моделі та поступової структуризації змагальних категорій.

На відміну від наявних досліджень, у яких Pro-Am розглядається епізодично або в межах загальної характеристики танцювальної культури, отримані результати демонструють, що в українському контексті його розвиток відбувався через поєднання зовнішніх (міжнародні змагання, участь українських тренерів за кордоном) і внутрішніх чинників (зростання хобі-сегмента, поширення студій, зміна мотивацій дорослих учасників). Такий підхід уточнює уявлення про Pro-Am як про систему, що не була механічно запозичена, а формувалася шляхом адаптації до національних умов.

Важливим результатом є також виявлення подвійної природи Pro-Am, яка поєднує соціально-рекреаційні та змагально-спортивні характеристики. Саме ця особливість зумовлює як його привабливість для широкої аудиторії, так і наявність дискусій у професійному середовищі щодо критеріїв оцінювання та статусу формату в структурі спортивних танців.

Водночас дослідження виявило низку проблемних аспектів, що потребують подальшого наукового опрацювання, зокрема відсутність уніфікованих суддівських

підходів у Pro-Am, варіативність організаційних моделей змагань, а також недостатню емпіричну базу щодо мотивацій і соціального профілю учасників. Перспективним напрямом є також аналіз впливу цифровізації та кризових умов на трансформацію формату та стійкість Pro-Am спільноти в Україні.

Висновки:

1. Система Pro-Am сформувалася як альтернативний формат організації танцювальної діяльності, орієнтований на дорослу аудиторію та заснований на студійній моделі, що згодом трансформувалася у самостійний міжнародний змагальний формат.

2. Розвиток Pro-Am в Україні зумовлений поєднанням міжнародного впливу та внутрішніх соціокультурних змін, зокрема зростанням танцювальної хобі-культури та поширенням індивідуалізованих форм навчання.

3. Початковий етап інтеграції Pro-Am в Україні характеризувався фрагментарністю та відсутністю усталеної структури, що водночас створило передумови для подальшої систематизації формату.

4. Ключовим механізмом розвитку стало впровадження міжнародного досвіду, що сприяло структуризації категорій, стандартизації змагальних форматів і посиленню освітньої складової.

5. На сучасному етапі Pro-Am в Україні функціонує як стабільний сегмент танцювальної індустрії, що поєднує освітні та змагальні функції й характеризується процесами інституціоналізації.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження доцільно спрямувати на порівняльний аналіз функціонування системи Pro-Am у різних країнах з метою виявлення ефективних організаційних і змагальних моделей. Перспективним є проведення емпіричних соціологічних досліджень серед учасників Pro-Am спільноти для визначення мотивацій участі та соціального ефекту залучення дорослого населення до танцювальної діяльності. Особливої уваги потребує аналіз і уніфікація суддівських критеріїв у Pro-Am категоріях, а також дослідження впливу цифрових платформ на розвиток і популяризацію такого формату.

Список літературних джерел

1. Гриценюк Р. А. Соціальні танці в соціокультурному просторі XXI ст.: спортивно-змагальний аспект. Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. 2020. Вип. 38. С. 79-84. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-2180.38.2020.222089>
2. Дутчак М. Парадигма оздоровчої рухової активності: теоретичне обґрунтування і практичне застосування / М. Дутчак // Теорія і методика фізичного

References

1. Grytsenyuk R. A. Social dances in the sociocultural space of the 21st century: the sports-competitive aspect. Art History Notes: Collection of Scientific Works. 2020. Issue 38. pp. 79–84. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-2180.38.2020.222089>
2. Dutchak M. The paradigm of health-enhancing physical activity: theoretical justification and practical application. Theory and Methods of Physical Education and Sports. 2015. No. 2. pp. 44–52. DOI:

- виховання і спорту. 2015. - № 2. - С. 44-52
DOI: <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2015.2.44-52>
3. Мічуда, Ю. П., & Огньов, Ю. М. (2019). Організаційні умови залучення населення України до оздоровчих занять спортивними танцями за системою Pro-Am. Тези доповідей XII Міжнародної конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух». Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України.
4. Павлюк, Т. С. (2018). Бальна хореографія в сучасному медійному просторі. *Культура і сучасність*, (2), 101–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis_2018_2_18
5. Павлюк Т. С. Розвиток конкурсного бального танцю в Україні 90-х років ХХ століття – початку 20-х років ХХІ століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*. 2026. № 1. С. 227–232. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2026.356279>
6. Павлюк, Т. (2022). Тенденції розвитку бальної хореографії у Північній Америці кінця ХІХ – початку ХХІ століття. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 38, 118–127. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v38i.478>
7. Павлюк, Т. (2023). Розвиток бальної хореографії в Україні, у другій половині ХХ - початку ХХІ століття. *Журнал науковий огляд*, 7(92). DOI: [https://doi.org/10.26886/2311-4517.7\(92\)2023.6](https://doi.org/10.26886/2311-4517.7(92)2023.6)
8. Павлюк, Т. (2025). Вплив медіа на популяризацію бальної хореографії в Україні (друга половина 90-х років ХХ століття – початок 20-х років ХХІ століття). *Українське мистецтвознавство*, 22, 174–185. DOI: <https://doi.org/10.15407/um-etnolog.2025.22.174>
9. Пивоварова, О. А., & Бабаліч, В. А. (2024, 12 квітня). Структура та зміст фізичної підготовки у танцювальному спорті на етапі базової підготовки. У VII Всеукр. наук.-практ. семінар «Новації, практики та перспективи розвитку фізичної культури і спорту» (с. 52–55). Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф.
10. Спінул, І. В., & Спінул, О. М. (2022). Перспективи розвитку сучасних <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2015.2.44-52>
3. Michuda Yu. P., & Ohnov Yu. M. Organizational conditions for involving the population of Ukraine in health-improving classes of sports dances under the Pro-Am system. Abstracts of the XII International Conference of Young Scientists “Youth and the Olympic Movement”. Kyiv: National University of Ukraine on Physical Education and Sport, 2019.
4. Pavliuk T. S. Ballroom choreography in the contemporary media space. *Culture and Modernity*. 2018. (2), 101–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis_2018_2_18
5. Pavliuk T. S. Development of competitive ballroom dance in Ukraine from the 1990s of the 20th century to the early 2020s of the 21st century. *Herald of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts*. 2026. No. 1. pp. 227–232. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2026.356279>
6. Pavliuk T. S. Trends in the development of ballroom choreography in North America from the late 19th to the early 21st century. *Ukrainian Culture: Past, Present, Ways of Development*. 2022. Vol. 38. pp. 118–127. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v38i.478>
7. Pavliuk T. S. Development of ballroom choreography in Ukraine in the second half of the 20th – early 21st century. *Scientific Review Journal*. 2023. Vol. 7(92). DOI: [https://doi.org/10.26886/2311-4517.7\(92\)2023.6](https://doi.org/10.26886/2311-4517.7(92)2023.6)
8. Pavliuk T. S. The influence of media on the popularization of ballroom choreography in Ukraine (second half of the 1990s – early 2020s). *Ukrainian Art Studies*. 2025. Vol. 22. pp. 174–185. DOI: <https://doi.org/10.15407/um-etnolog.2025.22.174>
9. Pyvovarova O. A., & Babalich V. A. Structure and content of physical training in dance sport at the basic training stage. In: Proceedings of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Seminar “Innovations, Practices and Prospects for the Development of Physical Culture and Sports” (pp. 52–55). Kropyvnytskyi: Publisher Lysenko V. F., 2024.
10. Spinul I. V., & Spinul O. M. Prospects for the development of modern ballroom dances. *Scientific Notes. Series:*

- бальних танців. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (206), 259–265. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-259-265>
11. Чередниченко, І., Мельникова, Л., Захаріна, Є., Захаріна, А., & Чухланцева, Н. (2025). Специфіка змісту фізичної підготовки у процесі занять спортивними бальними танцями. Спортивна наука та здоров'я людини, 2(14), 164–177. DOI: <https://doi.org/10.28925/2664-2069.2025.215>
12. Шестопа, Л. В. (2022). Бальний танець: новітні рефлексії українських дослідників. Танцювальні студії, 5(1), 78–84. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7646.5.1.2022.261614>
13. About the Emerald Ball. (n.d.). Emerald Ball Dancesport Championships. URL: <https://emeraldball.com/about/>
14. Arthur Murray Dance Centers history. (n.d.). ArthurMurray.com. URL: <https://www.arthurmurray.com/history/>
15. Crown Cup International Dance Competition. (n.d.). URL: <https://www.crowncup.lt/>
16. DanceInfo. (n.d.). Website about dancesport in Ukraine and archive data on past competitions. URL: <http://danceinfo.com.ua/>
17. Finkielsztein, M. (2023). Between sport and leisure: Competitive senior ballroom dancing as serious leisure. Qualitative Sociology Review, 19(4), 52–70. URL: http://www.qualitativesociologyreview.org/ENG/archive_eng.php. DOI: <https://doi.org/10.18778/1733-8077.19.4.03>
18. Jones, B. (2018). Pro/Am: New opportunities for professionals and students. Dance Aotearoa New Zealand. URL: <https://danz.org.nz/proam>
19. Murray, A. (1959). How to become a good dancer. New York, NY: Simon and Schuster.
20. Schwender, T. M., Spengler, S., Oedl, C., & Mess, F. (2018). Effects of dance interventions on aspects of self: A systematic review. Frontiers in Psychology, 9, 1130. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01130>
- Pedagogical Sciences. 2022. (206), 259–265. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-259-265>
11. Cherednychenko I., Melnykova L., Zakharina Ye., Zakharina A., & Chukhlantseva N. Specific features of physical training content in sports ballroom dance classes. Sports Science and Human Health. 2025. Vol. 2(14), pp. 164–177. DOI: <https://doi.org/10.28925/2664-2069.2025.215>
12. Shestopal L. V. Ballroom dance: new reflections of Ukrainian researchers. Dance Studies. 2022. Vol. 5(1), pp. 78–84. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7646.5.1.2022.261614>
13. About the Emerald Ball. (n.d.). Emerald Ball Dancesport Championships. URL: <https://emeraldball.com/about/>
14. Arthur Murray Dance Centers history. (n.d.). ArthurMurray.com. URL: <https://www.arthurmurray.com/history/>
15. Crown Cup International Dance Competition. (n.d.). URL: <https://www.crowncup.lt/>
16. DanceInfo. (n.d.). Website about dancesport in Ukraine and archive data on past competitions. URL: <http://danceinfo.com.ua/>
17. Finkielsztein M. (2023). Between sport and leisure: Competitive senior ballroom dancing as serious leisure. Qualitative Sociology Review, 19(4), 52–70. DOI: <https://doi.org/10.18778/1733-8077.19.4.03>
18. Jones B. (2018). Pro/Am: New opportunities for professionals and students. Dance Aotearoa New Zealand. URL: <https://danz.org.nz/proam>
19. Murray A. (1959). How to Become a Good Dancer. New York, NY: Simon and Schuster.
20. Schwender T. M., Spengler S., Oedl C., & Mess F. (2018). Effects of dance interventions on aspects of self: A systematic review. Frontiers in Psychology, 9, 1130. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01130>

Отримано / Received 07.04.2026

Прийнято до друку / Accepted 25.04.2026

Опубліковано / Published 29.05.2026

DOI: 10.31652/2071-5285-2026-21(40)-379-394

Відомості про авторів:

Мацкул О.; orcid.org/0009-0002-0975-8806; Національний університет фізичного виховання і спорту України

Рожкова Т.; orcid.org/0009-0007-0946-1750; Національний університет фізичного виховання і спорту України

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу Creative Commons Attribution License